

Administrativ service
Dokumentansvarig
Sektorchef sociala sektorn

Innehåll

1	Inledning	3
2	Bakgrund	4
3	Nödvändiga definitioner	5
3.1	Funktionsnedsättning.....	5
3.2	Funktionshinder	5
4	Syfte	6
5	Leksands kommuns vision 2030	7
5.1	Leksand är möjligheternas kommun.....	7
5.2	Samarbete med det kommunala handikapprådet.....	7
6	Förenta nationernas (FN) arbete	8
6.1	FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	8
6.2	Europeiska unionens (EU) arbete kopplat till FN:s konvention	8
6.2.1	Tillgänglighetsdirektivet.....	8
7	Ansvar och uppföljning	10
7.1	Rapportering	10
7.2	Revidering	10
8	Visionen i programmet för främjande av funktionsnedsattas livssituation	11
8.1	Fokusområden och koppling till ett urval av artiklarna i FN-konventionen.....	11
9	Samarbete med handikapporganisationerna	12
9.1	Kommunala handikapprådet.....	12
9.2	Handikapprådets arbets- och samverkansformer.....	12
9.2.1	Syfte	12
9.2.2	Styrkartan för medborgardialog	13
	Bilaga – Lagar och vägledande dokument för handikappolitiken	14

1 Inledning

Leksands kommuns program för främjande av funktionsnedsattas livsvillkor har tagits fram för att underlätta uppfyllandet av FN-konventionens principer och artiklar. Programmet ersätter det tidigare handikappolitiska programmet som antogs av kommunfullmäktige 2015-09-21 (§ 118) och som byggde på FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning består av femtio artiklar. Utgångspunkten för Leksands kommuns arbete med dessa rättigheter är samtliga artiklar.

Det här programmet har valt att fokusera på de delar av kommunens vision 2030¹ som är mest relevanta för frågor kring funktionsnedsattat där konventionens allmänna principer och flera av artiklarna kan sorteras under. I programmets bilaga går det att hitta mer information om hela konventionen och andra aktuella lagar och regler.

¹ Vision 2030 antagen av kommunfullmäktige 2021-11-29 § 67

2 Bakgrund

Leksands kommuns program för främjande av funktionsnedsattas livsvillkor har tagits fram med det tidigare handikappolitiska programmet från år 2015 som huvudsaklig grund. Förslaget till föreliggande program för främjande av funktionsnedsattas livsvillkor har sänts för avstämning till det kommunala handikapprådets representanter som både utgörs av personer från handikapporganisationerna, samt tjänstepersoner och förtroendevalda i kommunen. Programmet antas av kommunfullmäktige och ska ses som en revidering och förnyelse av det föregående.

3 Nödvändiga definitioner

Socialstyrelsen fastslog år 2007 följande definitioner:

3.1 Funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning definieras som nedsättning av en fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan vara medfödd, uppstå på grund av sjukdom och kan vara bestående eller tillfällig.

Statistiska centralbyrån (SCB) räknar med att omkring 36 % av befolkningen har någon form och grad av funktionsnedsättning. Nästan 11 % har fler än en funktionsnedsättning samtidigt.²

3.2 Funktionshinder

Funktionshinder definieras som den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Det kan vara svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, sociala relationer, fritids- och kulturaktiviteter, utbildning samt demokratiska processer. Främst handlar det om bristande tillgänglighet och anpassning av omgivningen. En funktionsnedsättning i sig själv behöver alltså inte vara ett funktionshinder. Ett funktionshinder är inte en egenskap hos den enskilde utan det är i mötet med samhället, miljön och omgivningen som ett funktionshinder uppstår.

² SCB, Att mäta funktionsnedsättning En jämförelse av olika statistikkällor
Levnadsförhållanden 2020:2

4 Syfte

Leksands kommuns program för främjande av funktionsnedsattas livsvillkor syftar till att kommunen i möjligaste mån ska identifiera och undanröja specifika hinder för dessa personer. På så sätt bör kommunens arbete för funktionsnedsatta personer leda till att alla ska kunna ta del av kommunens tjänster, service och verksamhet samt att fler personer med funktionsnedsättning ska anställas i kommunen. Programmet har utarbetats med avsikt att skapa en struktur för uppfyllandet av FN-konventionens artiklar och principer.

Nedan utvalda delar av kommunens vision 2030 ska fungera som fokusområden och därmed ligga till grund för att ge politiska organ, sektorer och bolagsstyrelser stöd i sitt arbete för funktionsnedsatta personers rättigheter. Till varje del är ett antal artiklar från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kopplade.

5 Leksands kommuns vision 2030

5.1 Leksand är möjligheternas kommun

De delar ur visionen för 2030³ som är relevanta för det program för främjande av funktionsnedsattas livsvillkor är:

- *Här möter vi tillsammans samhällets utmaningar på ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. Vi skapar gemensamt möjligheter för alla att utvecklas och att skapa sin bästa livssituation.*
- *././vi är ledande inom omsorgen av äldre och personer med funktionsnedsättningar. Vi är fortsatt en av landets tryggaste kommuner, där tillit och omtanke präglar vardagen.*
- *././Vi erbjuder våra invånare och besökare en god och tillgänglig välfärd och en professionell kommunal service.*
- *Vi har ett rikt kulturliv som tillsammans med ett aktivt idrotts- och friluftsliv gynnar folkhälsa, integration och sammanhållning.*

5.2 Samarbete med det kommunala handikapprådet

Utdragen ur visionen visar bland annat på vikten av att ha ett gott samarbete med de föreningar som ingår i det kommunala handikapprådet. Genom att ta tillvara dessa föreningars erfarenheter och matcha dem med den kompetens som finns i kommunen kan vi hitta former för att det ska finnas likvärdiga möjligheter för alla att ta del av det Leksand erbjuder.

Arbetet med att nå visionen ska vidare bygga på FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning, Sveriges nationella handlingsplan för handikappolitiken och barnkonventionen. En annan viktig del som legat till grund för kommunens vision är Agenda 2030 och dess globala mål för hållbar utveckling.

³ [Vision 2030 \(leksand.se\)](https://www.leksand.se/om-leksand/vision-2030)

6 Förenta nationernas (FN) arbete

FN har som en del av de mänskliga rättigheterna utarbetat en konvention om vilka rättigheter som personer med funktionsnedsättning har. Syftet med konventionen är att *främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde*. Sveriges riksdag och regering antog denna konvention den 14 januari 2009 varefter man i Sverige är lagstadgat skyldig att följa konventionen och dess allmänna principer.

6.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

- Respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende
- Icke-diskriminering
- Fullständigt och faktiskt deltagande i samhället
- Respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten
- Lika möjligheter
- Tillgänglighet
- Jämställdhet mellan män och kvinnor
- Respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågor hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionshindrade barns rätt att bevara sin identitet

Sveriges riksdag och regering antog vid samma tidpunkt det fakultativa protokoll (frivilliga tillägg) som hör till konventionen. Detta protokoll ger människor som anser att deras rättigheter enligt konventionen kränkts, möjlighet att lämna klagomål till en övervakningskommitté inom FN.

6.2 Europeiska unionens (EU) arbete kopplat till FN:s konvention

6.2.1 Tillgänglighetsdirektivet⁴

Inom ramen för EU har ett direktiv med krav på tillgänglighet för vissa produkter och tjänster fastslagits. I december 2022 meddelade regeringen att de fattat beslut om en proposition⁵ med en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet utifrån EU:s tillgänglighetsdirektiv och att den föreslagna lagen ska träda i kraft den 28 juni 2025. Därmed ska de produkter och tjänster som omfattas av lagen uppfylla direktivets krav på tillgänglighet. Det finns dock vissa tjänster som senast den 28 juni 2030 ska uppfylla tillgänglighetskraven.

⁴ [Tillgänglighetsdirektivet SOU 2021:44 \(regeringen.se\)](#)

⁵ Prop. 2022/23:42 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet, ([regeringen.se](#))

Regeringens förhoppning är att de nya förutsättningarna i lagen ska göra skillnad i och med att många äldre och personer med funktionsnedsättning har upplevt sig utestängda. Människor ska ha samma rättigheter och möjligheter att på ett enkelt och anpassat sätt ta del av produkter och tjänster.

6.2.2 Exempel på produkter och tjänster som omfattas av lagens bestämmelser⁶

Produkter som omfattas är exempelvis datorer, smarttelefoner, kortläsare för betalning, bankomater samt biljettförsäljningsautomater, incheckningsautomater och interaktiva informationsskärmar på till exempel flygplatser och tågstationer.

Tjänster som omfattas är bland andra e-post, kommunikationsappen Whatsapp, banktjänster för konsumenter, e-böcker och e-handelstjänster.

6.2.3 EU-direktivets krav på tillgänglighet

Tillgänglighetskraven är omfattande och olika för olika produkter och tjänster. Exempel på tillgänglighetskrav är att information ska kunna uppfattas med mer än ett sinne, presenteras på ett begripligt sätt, presenteras i ett typsnitt med lämplig storlek och form, och med tillräcklig kontrast samt justerbart avstånd mellan bokstäver, rader och stycken.

⁶ [Ny lag ska öka tillgängligheten till produkter och tjänster - Regeringen.se](#)

7 Ansvar och uppföljning

Inom Leksands kommun ska FN:s konventioner för vuxna och barn med funktionsnedsättning tillämpas inom all kommunal verksamhet. Varje organ, sektor och bolagsstyrelse med förtroendevalda och anställda ska inom sin verksamhet se till att gällande principer och lagar tillämpas.

Med utgångspunkt i Leksands kommuns vision ska programmet för främjande av funktionsnedsattas livssituation ses som ett verktyg och en vägledning i det dagliga arbetet för både den kommunala politiken och förvaltningen.

7.1 Rapportering

I årsredovisningen rapporterar utskotten och sektorerna vilka åtgärder som vidtagits under året. Ansvar för programmet för främjande av funktionsnedsattas livssituation fullföljande vilar på varje politiskt organ, sektor och bolagsstyrelse samt alla kommunens anställda och förtroendevalda. Rapportering till det kommunala handikapprådet görs av ansvarig sekreterare.

7.2 Revidering

Revidering av programmet för främjande av funktionsnedsattas livssituation görs vart fjärde år när den nya mandatperioden börjar.

8 Visionen i programmet för främjande av funktionsnedsattas livssituation

8.1 Fokusområden och koppling till ett urval av artiklarna i FN-konventionen

Här möter vi tillsammans samhällets utmaningar på ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. Vi skapar gemensamt möjligheter för alla att utvecklas och att skapa sin bästa livssituation.

Artiklar i FN-konventionen

- Artikel 8) Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning.
- Artikel 22) Respekt för privatlivet.
- Artikel 27) Arbete och sysselsättning.

././vi är ledande inom omsorgen av äldre och personer med funktionsnedsättningar. Vi är fortsatt en av landets tryggaste kommuner, där tillit och omtanke präglar vardagen.

Artiklar i FN-konventionen

- Artikel 9) Tillgänglighet.
- Artikel 21) Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information.
- Artikel 22) respekt för privatlivet.

././Vi erbjuder våra invånare och besökare en god och tillgänglig välfärd och en professionell kommunal service.

Artiklar i FN-konventionen

- Artikel 9) Tillgänglighet.
- Artikel 19) Rätt att leva självständigt och att delta i samhället.
- Artikel 29) Deltagande i det politiska och offentliga livet.

Vi har ett rikt kulturliv som tillsammans med ett aktivt idrotts- och friluftsliv gynnar folkhälsa, integration och sammanhållning.

Artiklar i FN-konventionen

- Artikel 9) Tillgänglighet.
- Artikel 19) Rätt att leva självständigt och att delta i samhället.
- Artikel 30) Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott.

9 Samarbete med handikapporganisationerna

Leksands kommun ska, i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 4, *nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem*. Detta innebär att synpunkter från handikapporganisationerna samlas in innan beslut fattas om förändringar och åtgärder som kan påverka personer med funktionsnedsättning.

9.1 Kommunala handikapprådet

Det kommunala handikapprådet i Leksands kommun har funnits sedan 1970-talet. Det är ett samråds- och referensorgan knutet till kommunstyrelsen där ledamöterna är utsedda av kommunfullmäktige och av handikapporganisationerna. Kommunala handikapprådet är Leksands kommuns organ för samverkan med handikapporganisationerna. Genom handikapprådet tillförs kommunal verksamhet och planering, kunskap och erfarenheter från personer med funktionsnedsättning genom deras organisationer. Organisationerna får å sin sida kontinuerlig information om det utvecklingsarbete som pågår i kommunen som berör deras medlemmar med olika former av funktionsnedsättningar.

Det kommunala handikapprådet ska inte stå för och vara kommunens arbete med funktionsnedsattas livsvillkor utan ska vara en del av det. Arbetet ska genomsyra all verksamhet inom kommunen där en självklar del ska vara att samverka med handikapprådet och därmed handikapporganisationerna. Sektorer och bolagsstyrelser ansvarar för att på lämpligt sätt få handikapporganisationernas erfarenheter i frågor som berör deras medlemmar.

9.2 Handikapprådets arbets- och samverkansformer

Formerna för handikapprådets arbete och samverkan finns dokumenterade och är gemensamma för de olika samverkansorgan/råd som finns i kommunen.

9.2.1 Syfte

Syftet är att råden ska vara organ för samråd, förankring och information mellan rådets företrädare och kommunens styrelser och nämnder. Det innebär att information lämnas i form av ärende på föredragningslistan. Information avser både rådets medlemmar och kommunen, det vill säga båda parter har i uppgift att informera varandra. När det gäller kommunala frågor av specifikt intresse för något av de kommunala råden ska en dialog ske. Det innebär att rådet ges möjlighet att lämna sina synpunkter på ärendet under beredningen. Dialogen kan lämpligen ske genom att ansvarig handläggare deltar vid något av rådets ordinarie möten och där den aktuella frågan utgör en punkt på dagordningen. I mycket speciella ärenden kan det

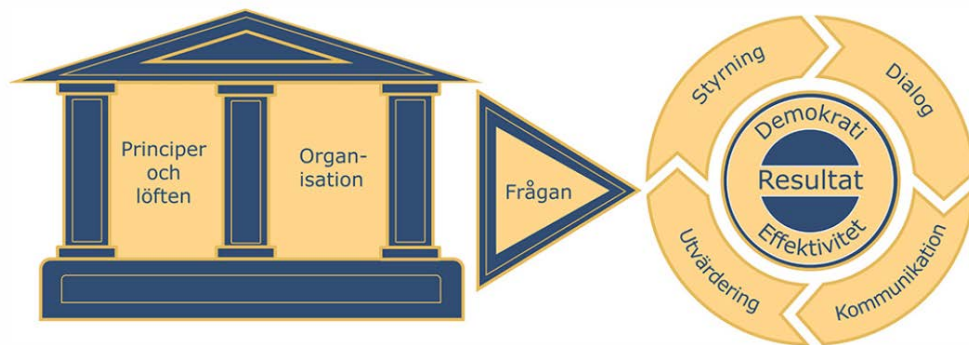
bli aktuellt med inflytande. Representant för rådet kan då ingå i referens- eller arbetsgrupp under beredningen av ett ärende ⁷.

9.2.2 Styrkartan för medborgardialog

Samverkansformerna för handikapprådet bygger även på den så kallade *Styrkartan för medborgardialog*⁸ utvecklad av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Medborgardialogen ska integreras som en del i styrning och verksamhetsutveckling med syfte att skapa ett hållbart samhälle.

Styrkartan har delats in i två nivåer:

- en första del som avser grunden för alla medborgardialoger i en kommun eller region där principer och löften samt organisation ingår
- en andra del som behöver genomföras för att forma varje medborgardialog där fråga, styrning, dialog, kommunikation och utvärdering ingår.

⁷ Arbetsordning för Kommunala pensionärsrådet, Kommunala handikapprådet, Brottsförebyggande rådet, Samrådsgrupp med kommunbygderådet och Samrådsgrupp med näringslivet. Antaget av kommunstyrelsen i Leksand 2013-01-21, KS § 12. Dnr 2013/75.

⁸ [Medborgardialog | SKR](#)

Bilaga – Lagar och vägledande dokument för handikappolitiken

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt regeringens proposition om Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2008/09:28)⁹ hade Sveriges arbete med mänskliga rättigheter haft ett begränsat fokus på personer med funktionsnedsättning. För att ändra på detta lämnade regeringen en proposition till riksdagen den 1 oktober 2008 med förslag att Sverige skulle tillträda FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Denna konvention är juridiskt bindande för de stater som ratificerat den och den 14 januari 2009, trädde den i kraft i Sverige. Konventionen, som består av 50 artiklar, tillhör FN:s centrala konventioner om mänskliga rättigheter, men skapar inte i sig några nya rättigheter utan har till syfte att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.¹⁰

FN:s standardregler

Fram till den 14 januari 2009, då konventionen för människor med funktionsnedsättning antogs, var det FN:s standardregler som vägledde Sverige i utformningen av handikappolitiken. Dessa standardregler antogs i FN:s generalförsamling 1993 och syftade till att säkerställa att människor med funktionsnedsättning har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare. Standardreglerna är 22 till antalet och beskriver tydliga principiella ståndpunkter angående rättigheter, möjligheter och ansvar på olika samhällsområden. De ger också konkreta förslag på hur ett tillgängligt samhälle kan skapas och hur hinder för personer med funktionsnedsättning kan undanröjas. Standardreglerna är inte juridiskt bindande för medlemsstaterna, men tanken är att de ändå ska påverka hur olika länder formar sin handikappolitik genom att vara moraliskt förpliktande.

FN:s barnkonvention

Vid sidan om konventionen för personer med funktionsnedsättning är även barnkonventionen viktig i detta sammanhang. Den antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989 och ratificerades i juni 1990. Barnkonventionen är inriktad på individen, det enskilda barnet och handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Artikel 23 i konventionen behandlar särskilt rättigheter för barn med funktionsnedsättning.

Barnkonventionen har fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av övriga artiklar, men som också har en egen självständig betydelse:

- Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl (artikel 2).
- Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid

⁹ [Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning - Regeringen.se](#)

¹⁰ [FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning - Regeringen.se](#)

alla åtgärder som rör barn och unga (artikel 3).

- Barn och unga ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar (artikel 6).
- Barn och unga ska ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem (artikel 12).

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen trädde i kraft den 1 januari 2009. Samtidigt inrättades Diskrimineringsombudsmannen, som har tillsyn över att lagen följs. Från den 1 januari 2015 har den kompletterats med att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Det är ett steg mot ett samhälle där alla ses som individer och där fler kan delta på lika villkor. Riksdagen har också beslutat att ordet funktionshinder ersätts med ordet funktionsnedsättning i diskrimineringslagen.

Boverkets regler för enkelt avhjälpna hinder

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken¹¹ beskrivs ett antal mål för ett tillgängligare samhälle. Ett av dessa är att enkelt avhjälpna hinder på platser och i lokaler dit allmänheten har tillträde skulle ha varit åtgärdade i slutet av år 2010.

Enkelt avhjälpna hinder i publika lokaler och på allmänna platser ska åtgärdas. Det gäller:

- de delar av lokaler dit allmänheten har tillträde, till exempel receptioner, butiker, restauranger och teatrar
- platser som är angivna som allmän plats i detaljplanen.

Vad är ett enkelt avhjälpna hinder?

Exempel på enkelt avhjälpna hinder är 12

- mindre nivåskillnader eller trappsteg,
- höga trösklar,
- avsaknad av ledstänger,
- tunga dörrar,
- dörröppnare eller andra manöverdon som är olämpligt placerade eller utformade,
- dålig belysning,
- dålig ljudmiljö,
- bristande kontrastmarkering och bristande varningsmarkering,
- bristande utformning av orienterande skyltning,
- brist på teleslinga eller någon annan teknisk lösning i receptioner,
- bristfällig skyltning och

¹¹ [Nationell handlingsplan för handikappolitiken Socialutskottets Betänkande 1999/2000:SoU14 - Riksdagen](#)

¹² [Enkelt avhjälpna hinder - Boverket](#)

- brister i utformning och placering av fast inredning.

Vem ska åtgärda hindret?

Vem som är ansvarig avgörs av vem som rättsligt råder över hindret och att det åtgärdas. I de flesta fall är det byggnadens ägare, men det kan i stället vara en verksamhetsutövare som hyr en lokal.

Folkhälsomyndighetens regeringsuppdrag 2011–2016

Under åren 2011–2016 hade Folkhälsomyndigheten ett särskilt uppdrag inom ramen för den funktionshinderpolitiska strategin. Folkhälsomyndigheten arbetade då mot två delmål som dels handlade om att följa och rapportera om hälsan och dess bestämningsfaktorer hos personer med funktionsnedsättning, dels om att följa upp hälsofrämjande och förebyggande insatser nationellt, regionalt och lokalt.

Delmål 1 – slutsatser

De huvudsakliga slutsatserna för delmål 1 var att personer med funktionsnedsättning rapporterade sämre livsvillkor, sämre levnadsvanor och sämre hälsa jämfört med personer utan en funktionsnedsättning. I vissa fall syntes en positiv trend när det gällde utvecklingen av livsvillkor, levnadsvanor och hälsa för personer med funktionsnedsättning under perioden 2005 till 2015.

Delmål 2 – slutsatser

Gällande delmål 2 var de huvudsakliga slutsatserna att drygt 50 procent av de svarande kommunerna inkluderade personer med funktionsnedsättning i planeringen av det ordinarie folkhälsoarbetet. I vissa delar syntes en positiv utveckling med kommunernas inkludering av personer med funktionsnedsättning i sitt hälsofrämjande folkhälsoarbete.

Summering av rapporten

Trots viss positiv utveckling visar resultaten alltså att personer med funktionsnedsättning genomgående rapporterar sämre livsvillkor, sämre levnadsvanor och sämre hälsa jämfört med personer som inte har en funktionsnedsättning. De här sämre förutsättningarna för hälsa, men också den sämre hälsan i sig, som personer med funktionsnedsättning fortfarande rapporterar aktualiserar behovet av fortsatta åtgärder på lokal, regional och nationell nivå för att minska hälsogapet. Uppdraget slutrapporterades i mars 2016.¹³

¹³ [Slutrapportering av regeringsuppdrag inom ramen för ”En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016” \(folkhälsomyndigheten.se\)](#)